

בבא מציעא ע"ב

ישראל שלוח מנכרי חקפן עליו במלוה ואח"כ נתגייר גובה את הקרן ואת הריבית הכל במלוה וכתב עליהם שטר והנכרי המלוה נתגייר. אם זקפן עליו במלוה קודם שנתגייר, גובה את הקרן ואת הריבית¹⁴⁹. ואם זקפן עליו במלוה לאחר שנתגייר גובה את הקרן ואינו גובה את הריבית. וכן נכרי שלוח מעות מישראל בריבית, וזקפן עליו במלוה ונתגייר. אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה, גובה את הקרן וגובה את הריבית. אם זקפן עליו במלוה משנתגייר גובה את הקרן ואינו גובה את הריבית. רבי יוסי אומר, נכרי שלוח מעות מישראל בריבית, בין כך ובין כך גובה את הקרן וגובה את הריבית גם אחרי שהתגייר.

אמר רבא בשם רב חסדא, רב הונא אמר שהלכה כרבי יוסי. ואמר רבא, שטעמו של רבי יוסי הוא כדי שלא יאמרו שנתגייר בשביל מעותיו. כדי שלא ישלם את הריבית.

שטר שיש בו רבית אינו גובה לא קרן ולא ריבית דר"מ חכ"א גובה קרן ולא ריבית תנו רבנן, שטר שכתוב בו פלוני לוח מפלוני מנה בריבית כך וכך לזמן פלוני¹⁵⁰, קונסים אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית¹⁵¹, דברי רבי מאיר¹⁵². וחכמים אומרים, גובה את הקרן ואינו גובה את הריבית. ואומרת הגמרא במה הם נחלקו?, רבי מאיר סובר שקונסים בהיתר משום האיסור. ורבנן סוברים שלא קונסים בהיתר משום האיסור.

שטרי חוב המוקדמים פסולים והמאוחרים כשרים מביאה הגמרא את מה ששנינו במשנה בשביעית, שטרי חוב שהזמן הכתוב בשטר מוקדם מזמן שהלוח קיבל את ההלוואה, שטרות אלו פסולים, מפני שרצה לטרוף מלקוחות מזמן הכתוב בו ועדיין לא הלוח. ואינו טרוף מן המשועבדים, אפילו מהזמן המאוחר שההלוואה ניתנה. ושטרות שהזמן שבשטר מאוחר מהזמן שההלוואה ניתנה, כשרים. ושואלת הגמרא, מדוע שטרי חוב המוקדמים פסולים, הרי למרות שאין גובים בהם מהזמן המוקדם הכתוב בהם, יגבו מהזמן השני שבו היתה ההלוואה? אמר רבי

149 מפני שמשעת הוקיפה הוא כגבוי. רש"י.

150 הגרסא בגמרא לפי הראשונים היא, שטר שיש בו ריבית. רש"י מפרש ששטר שיש בו ריבית הוא שטר שכתוב בו שפלוני לוח פלוני בריבית זאת לזמן פלוני.

151 ריב"ם פירש שאינו גובה בשטר שכתובה בו ריבית את הקרן ממשועבדים אבל גובה ע"פ אותו שטר את הקרן מבני חורין, מפני שהעדים אינם פסולים שאינם עדי חמס שאינם מרויחים דבר. תוס' מקשים ממה ששנינו בתוספתא שהמוצא שטר שכתוב בו ריבית יקרענו וי"ל שאסור להשהותו. ונראה לתוס' שר"מ קונס ואינו גובה בו אפ' מבני חורין. ואע"ג שברש"י פירש בשטרות מוקדמים שאינו גובה ממשועבדים אין נראה כדבריו. מפני שפסולים משמע שאינו גובה הם כלל. תוס'.

152 ואע"ג שאמרו בכתובות הלכה כר"מ בגזירותיו הוא דוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו, וכאן הוא קנס. וכן פסקו בה"ג במעוברת חברו שאם נשא יוציא וכשיגיע זמנו יכנס, ולא כר"מ שא' שלא יחזיר עולמית. תוס'.

שמעון בן לקיש, המשנה שנויה במחלוקת, והיא דברי רבי מאיר הקונס בהיתר משום האיסור. ורבי יוחנן אמר, שהמשנה יכולה להיות אפילו כחכמים שאינם קונסים בהיתר משום האיסור, והטעם שאין גובים בו מהזמן השני גזירה שמא יגבה מהזמן הראשון¹⁵³.

הגמרא מביאה מעשה באדם שמשכן לחברו כרם. ואחרי שאכל את הפירות שלוש שנים, אמר לבעלים אם תמכור לי את הכרם מוטב. ואם לא תמכרנה לי אחביא את שטר המשכנתא ואומר שהיא לקוחה בידי ושטר המכירה אבד¹⁵⁴. והלך בעל הכרם והקנה אותו במתנה בעדים לבנו הקטן, כדי שמכירתו לא תהיה מכירה¹⁵⁵. ואחר כך מכר לו את הכרם. ואומרת הגמרא, שודאי שהמכירה שמכר לו אינה מכירה, האם המעות¹⁵⁶ הם כמלוה בשטר¹⁵⁷ וגובה מנכסים משועבדים. או הם כמלוה על פה, ואינו גובה מנכסים משועבדים.

ר' אסי א' מודה בשטר שכתבו א' אמר אביי, לכאורה דין זה דומה למה שאמר רבי לקיימו וגובה ממשועבדים¹⁵⁸, מודה בשטר שכתבו אינו צריך לקיימו. מאחר שהלוה מודה ששטר חוב שהוציא עליו הוא שטר אמת, המלוה אינו צריך לחזור אחר העדים החתומין בו ולהעיד על חתימתן ולקיימו. והרי גם כאן, הלוה מודה שמכרו לו באחריות, וגובה מנכסים משועבדים. אמר לו רבא, שם הוא גובה ממשועבדים מפני שהשטר ניתן להכתב. אבל כאן השטר לא ניתן להכתב, כיון שנתן את הכרם במתנה לבנו, והוא כתב את שטר המכירה על כרחו.

גזירה שמא יגבה מזמן ראשון מפני מרימר ישב ואמר את דברי רבא. אמר לו רבינא, שניתן להכתב מזמן שני אם כן מה שרבי יוחנן אמר, גזירה שמא יגבה מזמן ראשון. נאמר, ששטר מוקדם לא ניתן ליכתב. ומכאן שהשטר לא בטל משום כך. ואמר לו שם השטר לא ניתן ליכתב מהזמן הראשון, אבל הוא ניתן ליכתב מהזמן השני. אבל כאן השטר לא ניתן להכתב כלל.

שאלת הגמרא ממה ששנינו בברייתא, אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם. לשבח קרקעות כיצד? הרי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר

¹⁵³ מפני שיש מי שלא מסיק בדעתו לדקדק כל כך בזמן ההלואה, לומר למלוה שטרך מוקדם ומקחי קדם להלואתך. רש"י.

¹⁵⁴ ואבא מכח חזקה של ג' שנים שלא הייתי יכול להזהר בשטר כל כך. רש"י.

¹⁵⁵ כשיוציא שטר מכירתו יוציא את שטר המתנה שקדם למכירה. רש"י.

¹⁵⁶ מוציא עליו שטר שמכרת לי כרם שאין שלך וקבלת מעותי וכתבת לי אחריות. רש"י.

¹⁵⁷ שהרי כתב לו אחריות.

¹⁵⁸ תוס' הקשו מה ענין ר' אסי לכאן וי"ל שלא היה כאן ספק אם גובה ממשועבדים או לא, אלא מפני שהיה פשוט שנאמן לומר פרעתי משום שלא ניתן להכתב. והספק היה אם גובה ממשועבדים או לא כיון שהשטר אינו מועיל אלא ע"פ הודאתו. ואביי מביא מר' אשי שכמו שבמודה בשטר שכתבו מועילה הודאתו לגבות ממשועבדים אפ' שאם היה אומר שהוא מזוייף היה צריך לקיימו. תוס'.

והשביחה, והרי היא יוצאה מתחת ידו של הלוקח¹⁵⁹, גובה את הקרן מנכסים משועבדים¹⁶⁰. ושבה מנכסים בני חורין, ולא ממשועבדים מפני תקון העולם¹⁶¹. מדוע הוא גובה את הקרן ממשועבדים, ולא נאמר ששטר המכירה הזה לא ניתן להכתב¹⁶²?

נוח לו שלא יקראנו גזלן או שיעמוד בנאמנות ואומרת הגמרא ששם הוא גובה את הקרן כאן רצה להבריחה ולא ניתן להכתב ממשועבדים. או למי שאמר שמי שמכר

שדה גזולה לחבירו מחזר על הבעלים הראשונים ולוקחה מהם להעמיד ביד הלוקח מפני שנוח לו שלא יקרא לו גזלן. או למי שאמר שהוא עושה זאת כדי שיעמוד בנאמנותו. אבל כאן הוא מכר את הכרם לבנו הקטן כדי להבריחה ממנו ואין דעתו להחזיקה בידו, וכיון שאינו רוצה לקיים את השטר, השטר לא ניתן ליכתב.

משנה

ממתי פוסקים על סחורה אף שאינה אצל המוכר

אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער, יצא השער פוסקין ואף על פי שאין לזה יש לזה. היה הוא תחילה לקוצרים¹⁶³ פוסק עמו על הגדיש, באיזה שער שירצה לתת לו מאותו גדיש¹⁶⁴. ועל העביט של ענבים¹⁶⁵ ועל המעטן, עביט של זיתים. ועל הביצים של יוצר, פוסק עם היוצר על הקדירות באיזו שער שירצה אפילו שלא יצא השער. אם הכניס עפר ועשאו ביצים מהם קדירות. ועל הסיד מששקעו בכבשן. פוסק עמו משישקע בכבשן אבנים ועצים לשרוף. ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה. רבי יוסי אומר, לעולם אינו פוסק עמו על הזבל עד שיהא לו זבל באשפות, וחכמים מתירים.

ופוסק עמו בשער הגבוה. אם יפחות השער ממה שהוא עכשיו תתן לי כשער הזול¹⁶⁶. רבי יהודה אומר אע"פ שלא פסק עמו בשער הגבוה יכול לומר, כשיראה שיש שער זול, תן לי כזה או תן לי את מעותי. שהרי לא משך ויכול לחזור בו. ואין לו אפילו מי שפרע, הואיל ולא נתן מעותיו על מנת לקבל עכשיו אלא לאחר זמן ובתוך כך נשתנה השער¹⁶⁷.

159 שהנגזל מוציאה בדין.

160 טורף לקוחות שלקחו אחריו מפני שהאחריות שכתב בשטר מכירתו קודם למקחו ושבה מנכסים בני חורין. רש"י.

161 שאין הלקוחות יכולים להזהר בדבר שאין לו קצבה כגון אחריות השבח והפירות ובקרן נוהרים להניח מקום לגבות ממנו, ואם לא נוהרו הפסידו לעצמם. נימא לא ניתן ליכתב. רש"י.

162 שטר מכירה זה לא ניתן להכתב שהרי היתה גזולה והשטר בטל עם האחריות שבו, ומדוע גובה את הקרן מנכסי משועבדים. רש"י.

163 ועדיין לא יצא השער.

164 כיון שיש לו אין כאן רבית שמעכשיו הוא קנוי לו. ואע"פ שלא משך מפני שגם כשאין לזה הוא אבק רבית מדרבנן ולא גזרו כשיש לו. רש"י.

165 כלי שצוברים בו ענבים לפני הדריכה והם מתחממים ומתבשלים להוציא את יינם. רש"י.

166 שנותנים הרבה פירות בדמים מועטים. רש"י.

167 מפני שבסתם דעתו של אדם לפסוק על שער הזול. רש"י.

ר"י א' אין פוסקים על שער שבשוק לא כדורמוס אמר רבי אסי בשם רבי יוחנן, אין פוסקים
על שער שבשוק. ואמר רבי זירא לרבי

אסי האם רבי יוחנן אמר אפילו באיטליו גדול. ואמר לו רבי יוחנן לא אמר אלא
בשוק של עיירות, ששערם אינו קבוע. ולפי מה שעלה בדעתנו שרבי יוחנן אמר
אפילו באיטליו גדול המשנה שאומרת, שמשיצא השער פוסקים מדברת בחיטים
של 'אכלבי וארבי', משעה שבעלי הבתים ואוצרי הפירות מתחילים לפתוח את
אוצרותיהם, והספינות המביאות תבואה למכור באות, ששערם נמשך זמן רב
יותר.

תנו רבנן, אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער. יצא השער, פוסקין אף על פי
שאינן לזה יש לזה. היו חדשות מארבע וישנות משלש, אין פוסקין עד שיצא השער
לחדש ולישן¹⁶⁸. היו לקוטות מארבע ולכל אדם משלש¹⁶⁹, אין פוסקין עד שיצא
השער ללוקט ולמוכר.

אמר רב נחמן, פוסקים ללקוטות כשער הלקוטות. ואמר רבא לרב נחמן מה
ההבדל בין לוקט שאם אין לו הוא לזה תבואה מעורבת מלוקט חברו¹⁷⁰. גם בעל
הבית יכול ללוות מהלוקט? אמר לו שבעל הבית זול בעיניו הדבר ללוות מלוקט.
ויש אומרים, שמי שנותן מעות לבעל הבית נותן אותם עבור פירות משובחים.

ר"ה אמר אין לויים על שער אמר רב ששת בשם רב הונא, אין לויים על שער שבשוק¹⁷¹
שבשוק¹⁷². ואמר רב יוסף בר חמא לרב ששת. ויש אומרים רב
יוסי בר אבא לרב ששת. האם רב הונא סבר שאין לויים על שער שבשוק? והרי
שאלו את רב הונא על תלמידי הישיבה שלוים מעות בתשרי, ופורעים פירות
בטבת. כשער הזול של תשרי¹⁷³. האם הדבר מותר או אסור? ואמר להם, הרי
חיטים בהיני והרי חיטי בשילי. וכיון שאם ירצו יקנו ויפרעו לו מתחילה הדבר
מותר. ואומרת הגמרא שכיון שרב הונא שמע למה שאמר רב שמואל בר חייא

168 שחדשים מארבע הוא משום שלא יבשו עדיין והפוסק על החדשות לא יקבלם הימנו עכשיו אלא לאחר זמן
כשיתייבשו כל צרכם. ולכן אין פוסק עליהם לקבל עליהן ארבע סאים בסלע, עד שיצא השער בארבע לחדש
ולישן. רש"י.

169 מפני שסתם תבואות לקוטות אינן טובים, שלוקטין בכמה שדות ומערבים שיבלי שיפון עם שיבלי חיטים,
רש"י.

170 אם לא משום שיכול ללוות אינו חשוב שער לפסוק עליו אפי' שיכול לקנות. תוס'.

171 אין לויים מעות בדרך הלואה ע"מ שאם לא אשלם לך מעות עד זמן פלוני אתן לך פירות כשער של עכשיו.
שאע"ג שבדרך מקח וממכר מותר, דרך הלואה אסור. ובה"ג מפרש אין לויים פירות סאה בסאה על סמך שער
שבשוק, שנאמר הואיל וחיטי בהיני וחיטי בשילי הוא כעד שיבא בני או עד שאמצא מפתח. רש"י.

172 ולפי המסקנה שלויים לפי ה"ג שמדובר בסאה בסאה מדובר כשיש ללוה מעות שיכול לקנות בשוק. ו יש
לו מעט מאותו המין כר' יצחק. וק"ל למה צריך את השער צריך רק שימצא לקנות אפי' ביוקר ויש שגורסים אין
לויין ל פירות שבשוק. תוס'. אבל הרמב"ן כתב שלפי הגאונים מותר בכל ענין אם יצא השער וכן כתבו הרי"ף
והרמב"ם. הגהות הגר"א.

173 וללשון האחר לויים חיטים ופורעים חיטים. רש"י.

בשם רבי אלעזר שלמים, אמר גם הוא שלמים על שער שבשוק.

